

[Svend Haugaard.]

og heriblandt er slotte, palæer, statuer, fæstningsanlæg og diverse offentlige bygninger det store antal. Borgerhuse er der kun få af — for slet ikke at tale om egentlige bydele, som kan vise efterslægten noget af virkelig historisk værdi. Mange steder har udviklingen for længst ubønhørligt slået mulighederne i stykker. Andre områder kan endnu reddes, men det er på høje tid. Det er jo ofte svært at trække en grænse mellem det moderne samfunds tekniske udvikling og den historiske pietetsfølelse.

Det vil dog ved sådanne fredninger være udelukket, at man kan klare sig med de minimale erstatninger, som det hidtil er lykkedes at klare sig med, hvor ejerne selv har haft den fulde forståelse af, hvor værdifuld fredningen vil være. Jeg føler mig som flere af de ærede ordførere i dag overbevist om, at de beløbsrammer, der er ansat i det foreliggende lovforslag, vil vise sig at være for små, hvis vi blot tilnærmelsesvis skal opnå de ønskede resultater, og jeg tror, der ret hurtigt vil blive brug for en del særlige bevillinger; der vil desuden blive betydelige udgifter ud over dem, der fremkommer ved nye fredninger.

Der er i lovforslaget sket en skærpelse af fredningerne i klasse B, således at facaderne af disse bygninger kommer ind under stort set de samme bestemmelser, som nu gælder for klasse A. Jeg finder det rigtigt, at det sker. Jeg mener dog nok, at der bør ske en vis sortering af de mere eller mindre værdifulde facader for klasse B-fredningernes vedkommende. Men en sådan ændring vil ikke kunne gennemføres, uden at der gives tilskud til en række istandsættelser. Jeg vil stadig tro, det er rigtigt, at man skelner mellem klasse A- og klasse B-fredninger. Det vil kræve nogle flere penge, tror jeg, hvis man skal forlange B-fredningerne ført frem til klasse A. Jeg vil også tro, det er rigtigt at fastholde, at det fortrinsvis skal være bygninger over 100 år, idet der jo i den grad er brug for pengene til de ældste bygninger, at der næppe kan være grund til, at man skeler ret stærkt til de nyeste.

Cirkusbygningen blev nævnt her. Jeg skal ikke gå ind i debatten om denne bygning, men blot sige, at det rådighedsbeløb, der forudsættes ifølge loven her, vil være be-

slaglagt for ca. 20 år frem i tiden, hvis man skal benytte det på dette område.

Endelig er der vedligeholdelsen af de i klasse A fredede bygninger. Jeg tror, det er få, der er klar over, at der gennem årene praktisk talt ikke er givet tilskud hertil. Det har næsten udelukkende været overladt til ejerne at klare det økonomiske, hvilket ikke fortsat vil være muligt. Det nævnes i bemærkningerne til lovforslaget, at byggeindekset er steget fra 100 i 1939 til 375 i 1963, men det siger ikke ret meget om de virkelige forhold på dette område. Restaureringen af gamle bygninger kan kun i meget lille udstrækning nyde godt af maskinkraft. Her er det i stedet for måltagning og indpasning på stedet, og arbejdet må udføres med hånden. Det giver en fordyrelse, som flere gange overstiger byggeindekset. Dertil kommer, at det bliver stadig vanskeligere i det hele taget at få håndværkere til at udføre arbejdet. På disse områder kan der ikke gives akkord, og de yngre håndværkere er i de fleste tilfælde slet ikke indstillet på den slags arbejde. Jeg forudser, at det bliver nødvendigt, at det særlige bygningssyn har en slags flyvende korps af håndværkere, der påtager sig restaurering af fredede bygninger som et speciale.

Foruden den almindelige bygningsistandsættelse er der endnu vanskeligere og kostbarere istandsættelser af paneler, tapeter, dørgreb og beslag samt maler- og stukkarbejde, som er helt urimelig dyrt i forhold til nytteværdien, men som alligevel har den store historiske interesse. Man gør sig vist ingen forestilling om, hvad den slags ting koster, hvis ikke man har prøvet at være den, der har betalt regningerne. Vi må regne med, at misforholdet mellem nytteværdien og udgifterne til vedligeholdelsen i et hurtigt tempo vil forøges, og man må derfor være forberedt på, at ejerne af sådanne klasse A-bygninger i stigende tal af økonomiske grunde vil anmode om nedrivningstilladelse eller økonomiske bidrag til restaurering.

Det har hidtil været en betydelig salgssforringende foranstaltning at få sin ejendom fredet i klasse A, og det forklarer, at der hist og her har været en vis uvilje til stede. Dette minus vil blive større i fremtiden og vil derfor sikkert i en række tilfælde nødvendiggøre overtagelse af bygninger,